

ניצחונות מאתר מדעי בלי להתאמתן

סא"ל ש' מעוז

במאמרו: „נשקו המודרני של החי"ר" („מערכות" 207) מציג ב' עמידרור דעות, אשר כהערת המערכת בראש המאמר, „אי-נן מן המקובלות בקרב אנשי-צבא, ועשור-יות בוודאי לעורר תגובות קוראים". האמת היא, כי לא דעותיו ומסקנותיו של מר עמידרור הן שהניעוני להגיב על מא-מרו, כי אם הטכניקה והגישה האנליטית-מחשבתית שהוא נוקט, בחתירתו להוביל את קוראו למסקנותיו ה„בלתי נמנעות". לפיכך לא אדון בתוכנם של הדברים, אלא אתרכז בליבונה של הדרך בה הם מוצגים, ובניסיון לבחון אם אכן דרך זו לגיטימית ויעילה.

מר עמידרור נוקט מיתודה „מעורבת" ש-מרכיביה הם:

א. הפקת „לקחים" מן ההיסטוריה הצב-אית בת ימינו, פחות או יותר.

ב. בנייתה של מערכת „אנליטית" של ניתוח, דיון והיסק.

באשר למרכיב הראשון, איני רוצה לדון בתוכנו ובמשתמע ממנו משתי סיבות: ראשית, סבורני כי אין הוא רלבנטי לעניין בו עוסק מר עמידרור, ושנית, רסיסי ה-ניתוחים ההיסטוריים המוצגים במאמר הג'ל הם, לדעתי, חלקיים במידה ניכרת, סלקטיביים למדי ופשטנים יתר על המידה. המרכיב השני ראוי ליתר עיון, ובו אתרכז. ביסודה בנויה המערכת המחשבתית ה-„מדעית" של המאמר על יסוד אקסיומטי, כלומר המחבר יוצק תשתית בצורת אקס-יומה, או מספר אקסיומות, אשר „לפי ה-הגדרה" אינן טעונות הוכחה או הנמקה, ומהן ממשיך הוא וגזור משפטים (תיאור-מות) וקובע כללים, חוקים ועקרונות בעלי אספקט תיאורטי או אופרטיבי-מעשי, הכל לפי העניין והצורך.

הלגיטימיות והיעילות של דרך-ניתוח זו מותנות בין היתר, בגורמים הבאים:

א. הקפדה על כך שלא ייבחרו לאקסיו-מות אותם עניינים הטעונים הוכחה. במלים אחרות, אין להפוך את ההשערות (ההיפו-תזות) הטעונות בדיקה — להנחות.

ב. הקדשת שימת-לב מקסימלית להגד-רות, לסימול ולמינוח. כל הגדרה, כל סי-מון וסמל וכל מונח שעושים בו שימוש במהלך הדיון — יש להגדירו כך שהמש-מעות המוקנית לו לא תהא תלויה בזהות הקורא. תנאי קודם לכך הוא כמובן עצם פעולת ההגדרה, שאותה יש לקיים, ולא

לסמוך על האינטואיציה של הקורא או על תבונתו.

ג. על כל המשפטים, הכללים והמסקנות לנבוע באורח הגיוני זה מזה או מן האק-סיומות היסודיות — בהתאם לעניין. כל משפט או כלל שאינו נקבע כך, הוא חסר ערך. כמו כן אסור שכללים, משפטים ועק-רונות הנגזרים מן המערך היסודי — יעמ-דו בסתירה זה לזה.

אם אין קיימים תנאים אלה, וכן כאשר אפשר לערער את עצם היסוד האקסיומטי, שוב אין המסקנות והכללים בעלי ערך וחשיבות.

רצוני להציג עתה מספר קביעות ומסקנות המופיעות במאמרו של ב' עמידרור ולבחון בקצרה לאור ההקדמה לדעיל. הקביעות תוצגנה תוך כדי עיון במאמר, ולא לפי סדר חשיבותן בו, וכן לא תוצגנה כולן. כל קביעה שתוצג, תלווה במספר שאלות והערות.

להלן הקביעות:

1

„מגבלותיו הטכנו-טקטיות של הרוס"ר כופות על הפרט והיחידה הקטנה... טקטי-קות שעדיין קרובות יתר על המידה לאלו שלהן מתאים תת-מקלע" (ע' 43).

הערות ושאלות: זו אינה אקסיומה אלא „עובדה". מן המאמר ניתן להבין, כי טק-טיקות להן מתאים תת-מקלע הן טקטי-קות של „קומנדו", הנשענות על לוחמת-לילה ותו לא. השאלה היא, מהיכן שאובה „עובדה" זו, המציינת בקביעה הראשו-נה? האמנם מאופיינת יחידת חיל-הרגלים המצרי, או זו של ברית-וארשה, בלהיטו-תה לפעולות-לילה, או פעולות נוסח קו-מנדו? והרי חיל-רגלים זה מצויד ב-רוס"ר!

יתר על כן: המחבר קובע כי בעלות-הברית והיפנים נמנעו משימוש נרחב ב-תת-המקלע בפעולות בג'ונגלים, בימי מלחמת-העולם השנייה. עם זאת אין הוא נמנע מלציין, כי בקרבות הג'ונגלים של ויאט-נאם משתמשים האמריקנים ברוס"ר ובמידה רבה. למען האמת — גם הצד השני משתמש ברובה כזה (ב„קלשניקוב" הסובייטי). כלום אין בעובדות — ללא מרכאות — אלה משום הַזְמָה של הקביעה הראשונה?

„הטווח בו ילחם החי"ר נקבע בעיקרו על-פי שני גורמים אובייקטיביים: יכולת ה-אבחנה בתנאי שטח וראות נתונים, ויכולת החייל לפגוע במטרה באמצעות כלי-נשק נתון" (ע' 44).

הערות ושאלות: ראשית, מחייבת אקסיומה זו הגדרה מדויקת של המונח „הטווח בו נלחמים". ללא הגדרה ברורה של טווח זה, חסרה הקביעה מובן כלשהו. לעצם הקביעה, ברור הוא כי אין היא מדויקת, ואף איננה נכונה במרבית המקרים, אפילו נבחר לעצמנו הגדרה סבירה של „הטווח בו נלחמים".

לכל היותר יקבעו נתונים מעין אלה, בתנאים ובמצבים מסוימים, את טווחי הפתיחה בלחימה של אניות-צי או יחידות-טנקים; אך החלת כלל זה על חיל הרגלים בתנאי המלחמה המודרנית היא קביעה פשטנית המתעלמת מגורמים חשובים יותר, אשר קובעים את טווחי לחימת החי"ר, כגון — משימותיו היום ובעתיד, אמצעי הלחימה הדומיננטיים בשדה-הקרב, וכיוצא באלה. אין ספק כי בשלב זה של תקופתנו, ה-שריון הוא אמצעי-הלחימה היבשתי הדומיננטי, ואורחות פעולתו הם „המשתנה הבלתי-תלוי", ומהם, בעיקר, נגזרים תפקידיו ואורחות-פעולתו של החי"ר כמו עצם אופיו, מבנהו, ארגונו וחימושו. ה-קביעה השניה הנזכרת מתאימה אולי ל-צבא בן המאה ה-16 או ה-18, אך בוודאי לא לצבא בן המאה העשרים.

„צמצום טווחי הלחימה של רוב החי"ר ל-300 מטרים בלבד היא קביעה שרירותית של „טווח דוקטרינרי" במקום קביעת „טווח אובייקטיבי", וכל מטרתה של קביעה זו לא באה אלא כדי להצדיק לאחר מעשה בחירה מוקדמת בתחמושת קלה וברוס"ר כנשק אישי" (עמ' 44).

הערות ושאלות: שוב לפנינו שני מונחים — „טווח דוקטרינרי" ו„טווח אובייקטיבי" — אשר אינם מוגדרים, וכתוצאה מכך עולה קביעה חסרת משמעות, ממנה נובעות או אמורות לנבוע מסקנות חסרות שחר.

גניח, עם זאת, כי יכולתנו ל„חוש", באורח אינטואיטיבי את אשר התכוון ב' עמידור

לבטא באמצעות מונחים אלה. עלינו לה-בין את כוונתו בעזרתן של הקונטציות המוקנות בדרך כלל למלים „שרירותי" (דבר „רע"), „דוקטרינרי" (שוב „רע") ו„אובייקטיבי" (דבר „טוב").

ובכן, מדוע, בעצם, טווח 300 מטרים „או-בייקטיבי" פחות מטווח 600 מטרים? שני-הם בנויים על בסיס „אובייקטיבי" באמות המידה (הנתונים הטכניים של שני סוגי רובים). ולחילופין — מדוע טווח 600 פחות „דוקטרינרי" מטווח 300 מטרים? ולבסוף — מן, בעצם, צריך להצדיק בחי-רת הרוס"ר ותחמושתו, ובפני מי?...

„בכל מקרה עונה הרוס"ר לפחות למיני-מום הדרישות, מה שאין לומר על הרוס"ר ותחמושתו — כפי שהם מצויים כיום" (ע' 44).

שאלה: מה הן הדרישות?

„הנשק האישי לכל סוגיו נועד לפעול נגד מטרות-שטח צרות (מה הן?) או מטרות נקודה. הכיסוי באש' — למרחק, לעומק ובכל הטווחים — הוא מתפקיד המקלע, ובעיקר המקלע הבינוני..." (ע' 44).

הערות ושאלות: כהנחה שרירותית, אין אנו חייבים לקבל קביעה זו, שכן אין היא מאותן אקסיומות המאופיינות בכך שהן הגיוניות ועם זאת בלתי ניתנות להוכחה או לסתירה.

קביעה זו אינה נובעת, בוודאי, מתכונות הנשק הנדיון, ואף לא מאופיה של הלחימה בימינו. עם מעט דמיון, ניסיון והכרת תכונות טכניות ותפעוליות של הנשק — קל יותר להגיע לקביעה הפוכה לחלוטין.

„אחידות התחמושת הקלה תובעת שה-רוס"ר ימשך כנשק אישי" (הכוונה לאחי-דות תחמושתו ותחמושת מקלעים בינו-ניים) (ע' 44).

הערות ושאלות: תביעה זו מבוססת על שתי קביעות סמויות:

א. אחידות בתחמושת קלה בין רובים ומק"בים היא דבר חשוב.

ב. זהות בקליבר, צורה וכדומה, בקיצור — זהות בכדור, פירושה זהות בתחמושת. ביחס להנחה הראשונה, אני סבור כי עניין „האחידות" — ולא רק בהקשר הנוכחי — טעון ליבון ועיון, במגמה לבחון אם אכן חשובה נקודה זו — או שמא אינה אלא סיסמה.

ואשר להנחה השניה, הריני בטוח כי לכל צורך מעשי קיימים הבדל ושוני מכריעים בין כדורים ב„תפוזות" לבין כדורים משורשרים, ההופכים לסוגי-תחמושת שונים זה מזה בכל הדרגים, פרט לבית-החרושת לכדורים.

להלן שלוש קביעות נוספות:

א. „יש לראות את הדורגל כגורם המכ-ריע אם יהיה המקלע, קל' (או בינוני)" (ע' 45).

ב. „אין כמעט שוני בעוצמת האש בין הזנה מסרט או הזנה ממחסנית" (ע' 45).

ג. „המקלע האחד — כמקלע הקל — דורש לפחות שני מפעילים" (ע' 45).

שאלה: האמנם?

סיכום

בהצגתן של תשע קביעות, מתוך רבות נוספות, המופיעות במאמרו של מר ב' עמידור, ובהעלאת השגות ושאלות ביחס לתוכנו ותוקפן, ניסיתי להראות, כי המס-קנות האמורות לנבוע מתוכן הן חסרות יסוד כמסקנות הנובעות מן הקביעות.

מאחר שההנחות והקביעות הללו נובעות ממחדל הגדרתי, אי-דיוק עובדתי ברמה גבוהה, ותפיסה אנכרוניסטית מובהקת של הנשק הכולל שבמסגרתו נדון עניין הרו-בה, כלומר נושא המלחמה והקרב המודר-ניים, ולאורו — ארגון חיל הרגלים, מבנהו וחימושו, וכמובן יעודו ומשימותיו הגו-כחיות והצפויות — אין אנו יכולים לקבלן. ואילו רצינו להתנחם בכך שאין המסקנה הסופית נובעת אמנם מן הניתוח, אך עדיין נכונה היא בעיקרה, משום סיבות אחרות כלשהן, סבורני שגם בכך אין נחמה, כי גם המסקנה הסופית העיקרית אינה מבוססת.